

Received / Makale Geliş Tarihi 07.05.2024
Published / Yayınlanma Tarihi 31.07.2024
Volume (Issue) Cilt (Sayı) 8 (44)
pp / ss 937-947

Research Article / Araştırma Makalesi
10.5281/zenodo.13151413
Mail: editor@pejoss.com

Dr. Öğr. Üyesi Murat Sakal

<https://orcid.org/0000-0001-6490-4795>

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, Teknoloji Fakültesi, Muğla/ TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/05n2cz176>

Prof. Dr. Soner Taslak

<https://orcid.org/0000-0002-6895-8915>

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü, Muğla / TÜRKİYE

ROR Id: <https://ror.org/05n2cz176>

Sanal Örgütlerde Bilgi Kirliliği ve Çözüm Önerileri

Information Pollution in Virtual Organizations and Solution Suggestions

ÖZET

Bu çalışma, sanal örgütlerde bilgi kirliliğinin çölyak hastaları üzerindeki etkilerini ve bu kirliliğin nasıl yönetilebileceğini incelemektedir. Sanal örgütler, coğrafi olarak dağılmış bireylerin dijital iletişim araçları aracılığıyla koordinasyon sağladığı esnek ve dinamik yapılar olarak tanımlanır. Bilgi kirliliği ise doğru ve güvenilir bilgilerin erişimini zorlaştıran ve yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerin yayılmasından kaynaklanan bir sorundur. Çalışmada, çölyak hastalarının bilgiye erişimlerinde internet ve sosyal medya platformlarının öncelikli kaynaklar olduğu, ancak bu platformlardaki bilgilerin doğruluğu konusunda yaşanan tereddütlerin hastaların doğru bilgiye ulaşmalarını zorlaştırdığı tespit edilmiştir.

Nitel analiz yöntemleri kullanılarak, bilgi eksikliği, bilginin doğruluğu, bilginin benzerliği, bilginin tutarsızlığı ve bilgi kaynaklarının güvenilirliği gibi temalar üzerinde durulmuştur. Araştırma sonuçlarına göre bilgi kirliliği, çölyak hastalarının doğru bilgiye erişimini zorlaştırmakta ve buna bağlı olarak sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Özellikle sosyal medya platformlarında yayılan yanıltıcı ve eksik bilgiler, hastaların yanlış tedavi yöntemlerine başvurmasına veya zararlı diyet uygulamalarına yönelmesine neden olabilmektedir.

Bilgi kirliliğini önlemek ve çölyak hastalarının doğru bilgiye erişimini sağlamak için çeşitli stratejiler önerilmektedir. Bunlar arasında bilgi doğrulama protokollerinin geliştirilmesi, dijital okuryazarlık eğitimlerinin verilmesi, güvenilir bilgi kaynaklarının teşvik edilmesi, yapay zekâ ve veri analitiği kullanımı ve sağlık profesyonelleri ile iş birliği yapılması bulunmaktadır. Bilgi doğrulama protokolleri, internette yayılan bilgilerin doğruluğunu sistematik olarak değerlendirme sürecini içerirken, dijital okuryazarlık eğitimleri hastaların bilgi kirliliğini fark etmelerini ve doğru bilgiyi ayırt edebilmelerini sağlar.

Ayrıca, güvenilir bilgi kaynaklarının teşvik edilmesi ve sağlık profesyonellerinin doğru bilgilerle hastaları bilgilendirmesi, bilgi kirliliğinin azaltılmasında önemli bir rol oynar. Yapay zekâ ve veri analitiği ise yanıltıcı bilgileri tespit etmede ve doğru bilgiye hızlı erişim sağlamada etkili araçlar sunar. Bu stratejilerin uygulanması, çölyak hastalarının sağlıklı ve bilinçli kararlar almasına yardımcı olacak ve sanal örgütlerde bilgi kirliliğinin etkilerini minimize edecektir.

Anahtar Kelimeler: Bilgi kirliliği, sanal örgütler, çölyak hastalığı, dijital okuryazarlık, sağlık bilgi yönetimi

ABSTRACT

This study examines the effects of information pollution in virtual organizations on celiac patients and how this pollution can be managed. Virtual organizations are defined as flexible and dynamic structures where geographically dispersed individuals coordinate through digital communication tools. Information pollution refers to the issue of making access to accurate and reliable information difficult due to the spread of false, misleading, or incomplete information. The study identifies that while the internet and social media platforms are primary sources for celiac patients to access information, doubts about the accuracy of the information on these platforms make it difficult for patients to obtain the correct information.

Using qualitative analysis methods, themes such as lack of information, accuracy of information, similarity of information, inconsistency of information, and reliability of information sources were emphasized. According to the research results, information pollution makes it challenging for celiac patients to access accurate information, thereby negatively impacting their health. Misleading and incomplete information on social media platforms, in particular, can lead patients to adopt incorrect treatment methods or harmful diet practices.

Various strategies are suggested to prevent information pollution and ensure celiac patients have access to accurate information. These strategies include developing information verification protocols, providing digital literacy training, encouraging reliable information sources, utilizing artificial intelligence and data analytics, and collaborating with health professionals. Information verification protocols involve systematically evaluating the accuracy of information circulating on the internet, while digital literacy training helps patients recognize information pollution and distinguish correct information.

Furthermore, promoting reliable information sources and ensuring health professionals provide accurate information to patients play a crucial role in reducing information pollution. Artificial intelligence and data analytics offer effective tools for detecting misleading information and providing quick access to accurate information. Implementing these strategies will help celiac patients make healthy and informed decisions, thereby minimizing the effects of information pollution in virtual organizations.

Keywords: Information pollution, virtual organizations, celiac disease, digital literacy, health information management

1. GİRİŞ

Bilgi kirliliği, modern dijital çağın en önemli sorunlarından biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle sanal örgütlerde, yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerin hızla yayılması, bireyler ve toplum üzerinde ciddi olumsuz etkiler yaratmaktadır. Bu çalışma, çölyak hastalarının sanal örgütlerde karşılaştıkları bilgi kirliliği sorunlarını ve bu sorunların sağlıkları üzerindeki etkilerini incelemektedir.

Sanal örgütler, fiziksel bir mekânda bir araya gelmeyen ancak dijital iletişim ve bilgi paylaşım araçlarıyla koordinasyon sağlayan örgütlerdir. Bu tür örgütler, coğrafi olarak dağılmış bireylerin ve ekiplerin iş birliği yapmasını mümkün kılar. Lipnack ve Stamps (1997), sanal örgütleri "Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla koordinasyonu sağlayan, coğrafi olarak dağıtılmış bireylerin ve grupların oluşturduğu esnek ve dinamik yapılar." olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, sanal örgütlerin esneklik ve dinamik yapı özelliklerini vurgulamaktadır. Esneklik, sanal örgütlerin değişen koşullara ve gereksinimlere hızla uyum sağlama yeteneğini, dinamik yapı ise sanal örgütlerin sürekli olarak kendini yenileme ve geliştirme kapasitesine sahip olmasını ifade eder. Sanal örgütlerin esnek ve dinamik yapıları, bilgi kirliliği ile başa çıkmada önemli bir yer tutar.

Bilgi kirliliği, bilgi çağının kaçınılmaz bir gölgesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmanın her geçen gün daha da zorlaştığı bu dönemde, bilgi kirliliği, bilgi ekosistemini tehdit eden önemli bir sorun olarak kabul edilmektedir. Bilgi kirliliği, kasıtlı veya kasıtsız olarak üretilen, yanlış, yanıltıcı, eksik veya alakasız bilgilerin aşırı miktarda yayılmasıyla ortaya çıkar. Bu durum, bireylerin ve toplumların doğru bilgiye erişimini engelleyerek, karar verme süreçlerini olumsuz etkiler, yanlış inanç ve davranışlara yol açar. Bilgi kirliliği, sadece bireysel düzeyde değil, toplumsal düzeyde de ciddi sorunlara neden olabilir. Yanlış bilgilerin yayılması, toplumsal kutuplaşmayı artırabilir, demokratik süreçleri zedeleyebilir ve hatta şiddeti tetikleyebilir. Özellikle sosyal medya gibi platformların yaygınlaşmasıyla birlikte, bilgi kirliliği daha hızlı ve geniş bir şekilde yayılma potansiyeline sahiptir. Bu nedenle, bilgi kirliliğiyle mücadele etmek, bilgi toplumlarının sürdürülebilirliği açısından büyük önem taşımaktadır.

Bilgi kirliliği, sanal örgütlerde çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Dijital iletişim araçlarının yanlış kullanımı, bilgi doğrulama mekanizmalarının eksikliği, bilgi kaynaklarının güvenilirliğinin azalması ve kullanıcıların bilgi okuryazarlığı eksiklikleri, bu nedenler arasında yer almaktadır. Sağlık alanında, bu nedenler daha da belirgin hale gelmekte ve iletişimi bozmaktadır. Örneğin, hastaların kendi aralarında yanlış iletişim kurmaları veya eksik bilgi paylaşımları, paylaşılan bilgiye ihtiyacı olan hastalar için hastalık süreçlerini zora sokacak olumsuz durumlarla karşı karşıya bırakabilir.

Bu çalışma, çölyak hastalarının sanal örgütlerde karşılaştıkları bilgi kirliliği sorunlarını ele alarak, bu sorunların yönetilmesi ve çözülmesi için stratejik öneriler sunmaktadır.

2. LİTERATÜRÜN ÖZETİ

2.1. Sanal Örgütlerin Tanımı ve Özellikleri

Sanal örgütler, geleneksel örgüt yapılarından farklı olarak coğrafi sınırlamalardan bağımsız, bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla çalışan örgütler olarak tanımlanabilir. Bu örgütler, çalışanların fiziksel olarak aynı mekânda bulunma zorunluluğunu ortadan kaldırarak, bilgiye erişimi kolaylaştırır ve iş birliği ile bilgi paylaşımını teşvik eder. Sanal örgütlerin tanımı konusunda farklı yazarlar çeşitli bakış açıları sunmaktadır:

Hedberg ve diğerleri (1997), sanal örgütleri "Fiziksel bir mekânı olmayan, ancak bilgi ve iletişim teknolojileri sayesinde var olan ve faaliyet gösteren örgütler." olarak tanımlar. Bu tanım, sanal örgütlerin fiziksel bir varlıklarının olmadığını, ancak sanal ortamlarda varlıklarını sürdürdüklerini vurgular.

DeSanctis ve Monge (1998), sanal örgütleri "Bilgi ve iletişim teknolojileri aracılığıyla iletişim kuran, iş birliği yapan ve bilgi paylaşan bireylerden oluşan sosyal ağlar." olarak tanımlar. Bu tanım, sanal örgütlerin sosyal bir boyutunun olduğunu ve bireyler arasındaki etkileşimin önemini vurgular.

Townsend ve diğerleri (1998), sanal örgütleri "Bilgi ve iletişim teknolojilerinin kullanımıyla coğrafi sınırlamaları aşan, esnek ve dinamik örgütler." olarak tanımlar. Bu tanım, sanal örgütlerin coğrafi sınırlamalardan bağımsız olarak çalışabildiğini ve esnek bir yapıya sahip olduğunu vurgular.

Sanal örgütler, geleneksel örgütlerin hiyerarşik ve katı yapılarından farklı olarak daha esnek ve dinamik yapılara sahiptir (Townsend vd., 1998). Çalışanlar, farklı coğrafi bölgelerde, farklı zaman dilimlerinde çalışabilir ve projelerde görev alabilirler (Lipnack & Stamps, 1997). Bu esneklik, sanal örgütlerin değişen koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlamasına olanak tanır (Hedberg vd., 1997). Örneğin, bir yazılım

geliştirme projesinde çalışanlar, farklı ülkelerde yer alan ekiplerle eş zamanlı olarak çalışabilir ve projeyi daha hızlı tamamlayabilirler.

Sanal örgütlerde, geleneksel örgütlerdeki gibi net sınırlar bulunmaz (Davidow & Malone, 1992). Çalışanlar, farklı projelerde farklı roller üstlenebilir ve farklı ekiplerle çalışabilirler (DeSanctis & Monge, 1998). Bu belirsizlik, sanal örgütlerin daha geniş bir yetenek havuzuna erişimini sağlar ve yenilikçiliği teşvik eder (Townsend vd., 1998). Örneğin, bir pazarlama projesinde çalışanlar, farklı uzmanlık alanlarına sahip kişilerle iş birliği yaparak daha yaratıcı ve etkili çözümler üretebilirler.

Sanal örgütler, varlıklarını ve faaliyetlerini sürdürebilmek için ileri iletişim ve bilgi teknolojilerine bağımlıdırlar (Barnatt, 1995). Bu teknolojiler, çalışanların iletişim kurmasını, bilgi paylaşmasını ve iş birliği yapmasını sağlar (Hedberg vd., 1997). Örneğin, video konferans sistemleri, proje yönetim araçları ve dosya paylaşım platformları, sanal örgütlerin vazgeçilmez araçlarıdır.

Sanal örgütlerde, çalışanlar arasındaki güven ve iş birliği büyük önem taşır (DeSanctis & Monge, 1998). Çalışanlar, fiziksel olarak bir arada olmadıkları için birbirlerine güvenmek ve iş birliği yapmak zorundadırlar (Lipnack & Stamps, 1997). Bu durum, sanal örgütlerde güven kültürünün gelişmesine ve çalışanların birbirlerine karşı daha sorumlu davranmasına yol açar (Townsend vd., 1998). Örneğin, bir müşteri hizmetleri ekibinde çalışanlar, müşteri sorunlarını çözmek için birbirlerine güvenerek ve bilgi paylaşarak çalışırlar.

Sanal örgütlerde, çalışanların yetkinlikleri ve uzmanlık alanları ön plandadır (Hedberg vd., 1997). Çalışanlar, sahip oldukları yetkinlikler doğrultusunda farklı projelere dahil edilir ve görevlendirilirler (DeSanctis & Monge, 1998). Bu durum, çalışanların motivasyonunu artırır ve verimliliği yükseltir (Townsend vd., 1998). Örneğin, bir tasarım projesinde çalışanlar, kendi uzmanlık alanlarına göre farklı görevler üstlenirler ve projeye en iyi şekilde katkıda bulunurlar. Bu özellikler, sanal örgütlerin değişen koşullara hızlı bir şekilde uyum sağlamasını, daha geniş bir yetenek havuzuna erişimini ve yenilikçiliği teşvik etmesini sağlar.

2.2. Bilgi Kirliliği Tanım ve Türleri

Bilgi kirliliği, günümüz dijital çağında önemli bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu kavram, yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerin kasıtlı veya kasıtsız olarak yayılması anlamına gelir. Bilgi kirliliği, bilgi toplumu ve sanal örgütlerde ciddi etkiler yaratır, çünkü doğru ve güvenilir bilgiye erişimi zorlaştırır ve karar alma süreçlerini olumsuz yönde etkiler.

2.2.1. Bilgi Kirliliğinin Tanımı

Bilgi kirliliği, bilgilerin doğru ve güvenilir olmadığını ifade eden genel bir terimdir. Floridi (2011), bilgi kirliliğini "Bilgi ortamının, doğruluğu, güvenilirliği ve kalitesi düşük bilgilerle dolması durumu." olarak tanımlamaktadır. Bu tanım, bilgi kirliliğinin bilgi kalitesini düşüren ve bilgi ortamını olumsuz etkileyen bir süreç olduğunu belirtir. Bilgi kirliliği, farklı araştırmacılar tarafından çeşitli şekillerde tanımlanmıştır:

Rubin (2001), bilgi kirliliğini "Bilinçli veya bilinçsizce üretilen, yanlış, yanıltıcı, eksik veya alakasız bilgilerin aşırı miktarda yayılması." olarak tanımlar. Bu tanım, bilgi kirliliğinin hem kasıtlı hem de kasıtsız olarak ortaya çıkabileceğini vurgular.

Speier ve diğerleri (1999), bilgi kirliliğini "Bilgi sistemlerinin işleyişini bozmak, karar verme süreçlerini manipüle etmek veya belirli bir amaca hizmet etmek için kasıtlı olarak üretilen ve yayılan yanlış veya yanıltıcı bilgiler." olarak tanımlar. Bu tanım, bilgi kirliliğinin kasıtlı doğasına ve belirli amaçlara hizmet etmek için kullanılabilmesine vurgu yapar.

Fallis (2009), bilgi kirliliğini "Doğru bilgiye erişimi engelleyen, yanlış, yanıltıcı veya eksik bilgilerin yayılması." olarak tanımlar. Bu tanım, bilgi kirliliğinin doğru bilgiye erişimi engelleme potansiyeline odaklanır.

Lewandowsky ve diğerleri (2012), bilgi kirliliğini "Yanlış veya yanıltıcı bilgilerin yayılması ve bunların inançları, tutumları ve davranışları etkileme potansiyeli." olarak tanımlar. Bu tanım, bilgi kirliliğinin bireylerin ve toplumların düşünce ve davranışlarını etkileyebileceğini vurgular.

2.2.2. Bilgi Kirliliği Türleri

Bilgi kirliliği çeşitli şekillerde ortaya çıkabilir ve bu türler genellikle bilgilerin doğruluğu, niyeti ve eksikliği açısından sınıflandırılır:

- **Yanlış Bilgi (Misinformation):** Yanlış bilgi, kasıtlı olmaksızın yanlış veya hatalı bilgi yayılması durumudur. Örneğin, bir haberin yanlış anlaşılması veya eksik bilgiyle paylaşılması sonucu ortaya çıkar. Wardle ve Derakhshan (2017), yanlış bilgiyi "İyi niyetle yayılan, ancak hatalı veya yanlış olan bilgiler." olarak tanımlar.
- **Yanıltıcı Bilgi (Disinformation):** Yanıltıcı bilgi, kasıtlı olarak yanıltma amacı güden yanlış bilgilerdir. Bu tür bilgiler, belirli bir amaca hizmet etmek için bilinçli olarak yayılır ve genellikle kamuoyunu manipüle etmek veya yanlış yönlendirmek için kullanılır. Wardle ve Derakhshan (2017), yanıltıcı bilgiyi "bilinçli olarak yanıltıcı bilgi yayma eylemi" olarak tanımlar.
- **Eksik Bilgi (Incomplete Information):** Eksik bilgi, bilgilerin tam olmaması veya önemli detayların eksik olduğu durumlardır. Bu tür bilgi kirliliği, bir olay veya durumu tam olarak anlamayı zorlaştırır ve yanıltıcı olabilir. Floridi (2011), eksik bilgiyi "bilginin bütünlüğünü bozan ve tam anlamayı engelleyen bilgiler" olarak tanımlar.

Bilgi kirliliği, sanal örgütlerde ve genel olarak bilgi toplumunda ciddi sorunlar yaratır. Bu tür kirliliği, karar alma süreçlerini etkileyebilir, güven kaybına neden olabilir ve bilgiye dayalı işlemlerin doğruluğunu tehlikeye atabilir.

2.3. Sanal Örgütlerde Bilgi Kirliliğinin Nedenleri

Bilgi kirliliği, sanal örgütlerde çeşitli nedenlerle ortaya çıkabilir. Bu nedenler arasında dijital iletişim araçlarının yanlış kullanımı, bilgi doğrulama mekanizmalarının eksikliği, bilgi kaynaklarının güvenilirliğinin azalması ve kullanıcıların bilgi okuryazarlığı eksiklikleri başta gelmektedir. Sanal örgütlerde dijital iletişim araçlarının yanlış kullanımı, bilgi kirliliğinin yayılmasına neden olabilir. Örneğin, sağlık alanında doktorlar ve hemşireler arasında yanlış iletişim kuralları veya eksik bilgi paylaşımı, hasta bakımı sırasında hatalara yol açabilir. Benzer şekilde, eğitim alanında öğretmenler ve öğrenciler arasındaki iletişimde yanlış bilgilerin paylaşılması, öğrenme sürecini olumsuz etkileyebilir. Agarwal ve Lau (2010), dijital iletişim araçlarının yanlış kullanımının, "yanlış bilgilerin hızlı bir şekilde yayılmasına ve sonuç olarak hatalı kararların alınmasına" neden olabileceğini belirtmektedir.

Sanal örgütlerde bilgi doğrulama mekanizmalarının eksikliği, yanlış bilgilerin doğrulanmadan yayılmasına yol açar. Sağlık sektöründe, güncel olmayan veya doğrulanmamış tıbbi bilgiler kullanılarak hastalara yanlış tedavi uygulanabilirken, eğitim alanında öğrencilere yanlış veya eksik bilgiler öğretilir. Khalifa (2014), bilgi doğrulama mekanizmalarının eksikliğinin, "özellikle bilgiye dayalı kritik kararların alınmasında yanlış bilgiye dayanma riskini artırdığını" vurgulamaktadır.

Bilgi kaynaklarının güvenilirliğinin azalması, bilgi kirliliğine yol açan bir diğer önemli faktördür. Sağlık alanında, güvenilir olmayan kaynaklardan alınan bilgiler, sağlık profesyonelleri ve hastalar arasında yanlış anlaşılmalara ve hatalı tedavi yöntemlerine neden olabilir. Güvenilir olmayan kaynaklardan alınan bilgiler, öğrencilerin yanlış veya eksik bilgi öğrenmesine ve akademik başarılarının düşmesine neden olabilir. Şahin ve Demir (2015), bilgi kaynaklarının güvenilirliğinin azalmasının, "doğru bilgilere erişimi zorlaştırdığını ve bilgi kirliliğini artırdığını" ifade etmektedir.

Sanal örgütlerde kullanıcıların bilgi okuryazarlığı eksiklikleri, doğru ve güvenilir bilgiye erişim ve değerlendirme becerilerini olumsuz yönde etkiler. Sağlık alanında, hastaların ve sağlık profesyonellerinin yanıltıcı sağlık bilgilerini doğru bilgilerle karıştırması, yanlış tedavi yöntemlerinin uygulanmasına veya salgın hastalıkların yayılmasına neden olabilir. Eğitim alanında ise öğrencilerin bilgi okuryazarlığı eksiklikleri, akademik başarılarını olumsuz etkileyebilir ve eleştirel düşünme becerilerini geliştirmelerini engelleyebilir. Norman ve Skinner (2006), bilgi okuryazarlığının, "bireylerin bilgiyi anlama, değerlendirme ve kullanma yeteneği" olduğunu belirterek, bu becerilerin eksikliğinin hem sağlık hem de eğitim alanında ciddi sonuçlara yol açabileceğini vurgulamaktadır.

2.4. Sanal Örgütlerde Bilgi Kirliliğinin Etkileri

Bilgi kirliliği, bireyler, toplum ve kurumlar üzerinde çeşitli olumsuz etkiler yaratır. Bu etkiler, yanlış bilgi yayılması sonucu bireylerin karar alma süreçlerinden, toplumdaki genel bilgi seviyesine ve kurumların işleyişine kadar geniş bir yelpazede hissedilir.

2.4.1. Birey Üzerindeki Etkiler

Bilgi kirliliği, bireylerin doğru bilgiye erişimini zorlaştırır ve bu durum, kişisel karar alma süreçlerini olumsuz yönde etkiler. Özellikle sağlık, finans ve eğitim gibi kritik alanlarda yanlış bilgilere dayanarak alınan kararlar, bireylerin yaşam kalitesini düşürebilir. Yanlış sağlık bilgileri, bireylerin kendi sağlıkları hakkında hatalı kararlar almalarına neden olabilir. Örneğin, internette dolaşan yanlış tıbbi bilgiler, bireylerin yanlış tedavi yöntemlerine başvurmasına yol açabilir. Çalışmalar, yanlış sağlık bilgilerine maruz kalan bireylerin, tıbbi müdahalelerden kaçınabileceğini veya zararlı tedavilere yönelebileceğini göstermektedir (Norman & Skinner, 2006). Bilgi kirliliği, bireylerin finansal kararlarını da olumsuz yönde etkileyebilir. Yanıltıcı finansal bilgiler, yatırım kararlarında hatalara ve mali kayıplara yol açabilir. Özellikle sahte yatırım fırsatları veya yanlış ekonomik veriler, bireylerin finansal sağlığını riske atabilir (Floridi, 2011). Aynı zamanda bilgi kirliliği, bireylerin eğitim ve bilgi edinme süreçlerini de zedeler. Yanlış bilgiler, öğrencilerin ve genel olarak bireylerin doğru ve güvenilir bilgiye ulaşmasını engelleyebilir. Bu durum, bireylerin eğitim başarılarını ve genel bilgi seviyelerini düşürebilir (Wardle & Derakhshan, 2017).

2.4.2. Toplum Üzerindeki Etkiler

Bilgi kirliliği, toplumun genel bilgi seviyesini ve sosyal dinamiklerini olumsuz yönde etkiler. Toplumdaki yanlış bilgi yayılımı, sosyal huzursuzluklara ve toplumsal güvenin zedelenmesine yol açabilir. Yanlış ve yanıltıcı bilgiler, toplumsal huzursuzluklara neden olabilir. Özellikle kriz dönemlerinde yayılan yanlış bilgiler, toplumda panik ve kargaşaya yol açabilir. Örneğin, pandemi döneminde yayılan yanlış sağlık bilgileri, toplumun büyük bir kesiminde korku ve endişeye neden olmuştur (WHO, 2020). Bilgi kirliliği, toplumsal güveni zedeler. Yanlış bilgiler, insanların medya ve resmî kurumlara olan güvenini azaltabilir. Bu durum, toplumun bilgiye dayalı kararlar almasını zorlaştırır ve genel olarak toplumsal güvenin azalmasına yol açar (McCright & Dunlap, 2011). Yanlış bilgiler, toplumun kültürel ve sosyal normlarını da etkileyebilir. Bilgi kirliliği, toplumun ortak değerlerini ve normlarını zedeleyerek sosyal bağları zayıflatabilir. Bu durum, toplumun genel dayanışma ve birlik duygusunu olumsuz yönde etkiler (Brossard & Scheufele, 2013).

2.4.3. Kurum Üzerindeki Etkiler

Bilgi kirliliği, kurumların işleyişini ve karar alma süreçlerini de olumsuz yönde etkiler. Kurumsal verimlilik ve güvenilirlik, yanlış bilgilere dayanarak alınan kararlar sonucu zarar görebilir. Kurumlarda, bilgi kirliliği nedeniyle doğru ve zamanında kararlar almak zorlaşır. Yanlış veya yanıltıcı bilgiler, yönetim ve çalışanlar arasında hatalı kararlar alınmasına neden olabilir. Bu durum, kurumsal hedeflere ulaşmayı zorlaştırır ve genel verimliliği düşürür (Kahneman, 2011). Bilgi kirliliği, kurum içi güveni zedeler. Çalışanlar arasında yayılan yanlış bilgiler, örgütsel bağlılığı ve güveni azaltabilir. Bu durum, kurumsal kültürü olumsuz yönde etkileyerek çalışan memnuniyetini düşürebilir (Mayer vd., 1995). Bilgi kirliliği, kurumların itibarını ve güvenilirliğini olumsuz yönde etkileyebilir. Özellikle kamuoyu nezdinde yanlış bilgi yayılımı, kurumların prestijini zedeleyebilir. Bu durum, müşteri güveninin azalmasına ve pazar kayıplarına yol açabilir (Dowling, 2001).

Bilgi kirliliği birey, toplum ve kurum üzerinde geniş çaplı ve ciddi olumsuz etkiler yaratır. Bu etkilerin yönetilmesi ve azaltılması, bilgi doğrulama mekanizmalarının güçlendirilmesi ve dijital okuryazarlığın artırılması ile mümkün olabilir.

3. YÖNTEM

Teknolojinin gelişmesine paralel bir biçimde ilerleyen bilgi ve iletişim teknolojilerini kullanma konusunda istekli hem birey hem de toplum belli sanal örgütlenmeler içerisinde yer alarak bilgi yoğun iletişim süreçlerini kullanımı tercih etmektedirler. Bu bağlamda sanal örgütlerde bilgi yönetimi, konuya ilişkin tarafları büyük oranda etkileyen yapısıyla her geçen gün artan bir biçimde tartışılmaktadır.

3.1. Araştırmanın Amacı ve Tasarımı

Çalışmanın vaka çalışması çölyak hastaları üzerinedir. Çölyak hastalığı, bu gıdalarda bulunan gluten proteinine duyarlı kişilerin ince bağırsaklarına buğday, arpa ve yulaf gibi gıdaların alınmasından kaynaklanan hasardır. Bu çalışmanın temel amacı çölyak hastalarının sanal platformlarda organize edilerek yapılan gönderilerde ortaya çıkan bilgi kirliliği düzeyini, etkilerini ve çözüm önerilerini araştırmaktır. Araştırmanın veri kaynağı, Türkiye'de faaliyet gösteren çölyak derneği yöneticileri ve çölyak gönüllüsü çalışanlarla yapılan derinlemesine görüşmelerdir. Bu görüşme türü, içerik analizi yöntemlerinden biri olan temelli teori yaklaşımına göre analiz edilmiştir. Temelli teori yaklaşımı, sosyal ve ekonomik davranışların

sosyal ağlar ve ilişkiler içinde yorumlanması gerektiğini vurgulayan bir yaklaşımdır. Bu teori, ekonomik ve sosyal yapılar arasındaki ilişkiyi ve bireylerin bu yapılar içindeki rollerini daha iyi anlamamıza yardımcı olur (Edmonds, 1999).

Çölyak hastalarına hastalık süreçlerini etkin bir şekilde yönetmek için sanal topluluklar aracılığıyla nasıl örgütlendikleri ve bu ortamlardaki bilgileri nasıl yönettikleri hakkında sorular soruldu. Katılımcılardan deneyimlerini bu sanal topluluklarda paylaşmaları istendi. Ayrıca çölyak dernekleri yöneticileri ile yapılan görüşmelerde dernek içindeki organizasyon yapıları ve bilgi paylaşım yöntemleri hakkında sorular sorulmuş; Dernekler içinde ve dernekler arasında bilgi paylaşımı hakkında detaylı bilgi alınmıştır. Araştırmacı, odak grup görüşmelerinden kaçınarak, katılımcıların hiçbir şeyden etkilenmeden görüşlerini özgürce ifade edebilmelerini sağlamaya özen gösterdi. Toplam 16 görüşme yapıldı. Görüşmeler hem yüz yüze hem de telefonla yapıldı. Farklı demografik özelliklere sahip ve Türkiye'nin farklı bölgelerinde ikamet eden katılımcılar amaçlı ve kartopu örnekleme ile seçilmiştir (Miles ve Huberman, 1994, s. 75). Görüşme katılımcılarının seçiminde en önemli kriter, çölyak hastalığı olup olmadıkları veya çölyak hastası bir akrabası olup olmadıklarıdır. Katılımcıların özellikleri Tablo 1'de listelenmiştir.

Tablo 1: Katılımcı profili

Katılımcı	Görüşme Türü	Cinsiyet	Çölyak Hastası (Kendi/Yakını)	Dernek içi Pozisyonu
Katılımcı 1	Yüz yüze	Erkek	Yakını	Yönetici
Katılımcı 2	Yüz yüze	Erkek	Yakını	Yönetici
Katılımcı 3	Yüz yüze	Kadın	Kendisi	Yönetici
Katılımcı 4	Telefon	Kadın	Yakını	Üye
Katılımcı 5	Telefon	Erkek	Kendisi	Yönetici
Katılımcı 6	Yüz yüze	Kadın	Kendisi	Yönetici
Katılımcı 7	Telefon	Kadın	Yakını	Üye
Katılımcı 8	Telefon	Erkek	Kendisi	Yönetici
Katılımcı 9	Telefon	Kadın	Yakını	Üye
Katılımcı 10	Yüz yüze	Erkek	Kendisi	Yönetici
Katılımcı 11	Telefon	Kadın	Yakını	Yönetici
Katılımcı 12	Telefon	Kadın	Kendisi	Üye
Katılımcı 13	Yüz yüze	Kadın	Yakını	Üye
Katılımcı 14	Yüz yüze	Kadın	Yakını	Üye
Katılımcı 15	Telefon	Erkek	Yakını	Üye
Katılımcı 16	Yüz yüze	Erkek	Kendisi	Üye

Çalışmada, katılımcılarla yapılan görüşmelerin ses kayıtları, sistematik ve nitel analiz standart prosedürlerine uygun olarak temel teori yöntemine göre analiz edilmiştir. Analiz, akışa göre belirli bir sırayla gerçekleştirildi. İlk olarak, her ses kaydındaki konuşmalar yazılı metinlere dönüştürüldü.

Şekil 1: Gömülü teori genel analiz süreci

Şekil 1'deki verilerin analizi sürecinde kodlama- kategoriler, kategoriler- temalar, temalar- kavram (teori) süreçleri analitik olarak değerlendirilmiş ve geriye dönük değerlendirmeler yapılarak hatalar en aza indirilmiştir. Süreç sonunda araştırmacı ve uzmanın görüşleri alınarak araştırmanın doyma noktasına ulaşmış ve temellendirilmiş teorisinin sonucu bildirilmiştir. Görüşmelerden elde edilen verilerin analizinde bilgisayar destekli analiz kullanılmıştır. Ses kayıtları yazılı metinlere dönüştürülerek metinsel veriler nitel analize uygun MAXQDA uygulama yazılımı ile analiz edilmiştir. Verilerin kategorilere kodlanması ve ardından tema oluşturma aşamaları nitel analiz standartlarına ve dış denetim desteğine uygun olarak gerçekleştirilmiştir. Süreci sürekli kontrol ederek kod-kategori, kategori-tema ve tema-konsept eşleşmesinin amaca uygunluğu sağlanarak hata olasılığı ortadan kaldırılmıştır.

3.2. Araştırmanın Geçerlik ve Güvenilirliği

Araştırmanın geçerliliğini sağlamak için görüşülen kişilerden alınan doğrudan alıntılar ve bu alıntılarının sonuçlara ilişkin açıklamaları büyük önem taşımaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 270). Çalışmada geçerlilik, nitel analizlerde sıklıkla kullanılan iki ana strateji ile değerlendirilmiştir. Bu stratejiler iç ve dış

stratejiler olarak ikiye ayrılmaktadır (Yıldırım ve Şimşek, 2016, s. 270). Araştırma bu iki strateji doğrultusunda geçerlilik açısından incelenmiştir.

İç Geçerlilik: Miles ve Huberman (1994, s. 245) görüşmelerde elde edilen bulguların içsel geçerliliği sağlamak için belirli tematik soruları yanıtlayıp yanıtlamadığına dikkat çekmişlerdir. Araştırmacı, nitel analizde içsel geçerliliği sağlamak için aşağıdaki soruları dikkate almıştır:

1. **Öznel Kaygılarla Baş Etme:** Araştırmacı, öznel kaygıları en aza indirmek için saha uzmanlarından ve hakemlerden yararlanmalıdır (Creswell, 2013, s. 201-203). Araştırmacının konuyla ilgili uzmanlığı, yapılandırılmış soruların yanı sıra yarı yapılandırılmış soruların daha anlamlı ve uygun olmasını sağlamıştır.
2. **Veri Analizi Kontrolü:** Veri analizi sırasında hata oranını en aza indirmek için veriler sürekli kontrol edilmelidir (Gibbs, 2008, s. 75). Araştırmacı, tüm veri analiz sürecini bilgisayar destekli gerçekleştirdi ve MAXQDA yazılımını kullanarak verilerin bütünlüğünü ve kodlamasını sürekli olarak karşılaştırdı. Bu yöntem, kategorilerin ve temaların doğru bir şekilde görülmesini ve hata olasılığının en aza indirilmesini sağlamıştır.
3. **Dış Denetleyici Kullanımı:** Nitel araştırmanın tüm aşamaları için bir dış denetçi tarafından bir kontrol ve denetim mekanizması oluşturulmalıdır (Creswell, 2013, s. 201-203). Araştırmacının istatistiksel eğitimi ve nitel analiz uzmanlığı, süreçlerin doğruluğunun kontrol edilmesini ve olası hataların giderilmesini sağlamıştır.

Güvenilirlik: Derinlemesine görüşme tekniğinin güvenilirliği için araştırmacının kendi konumunu doğru belirlemesi gerekir (LeCompte, 1982, s. 45). Araştırmacı, katılımcı gözlemci olarak çalışmanın güvenilirliğine katkıda bulunur. Miles ve Huberman (1994, s. 246), nitel araştırmalarda güvenilirliği artırmak için araştırmacının aşağıdaki stratejik soruları yanıtlayabilmesini önermektedir:

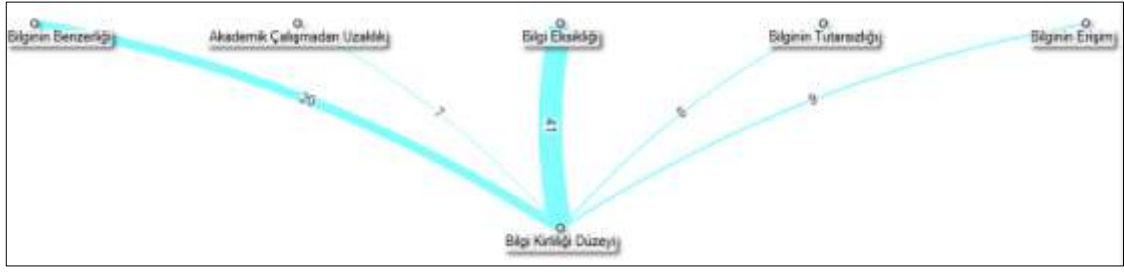
1. Araştırma soruları açık ve net bir şekilde ifade edilmiş mi? Araştırma amaçlarına uygun olarak hazırlanmış mı?
2. Araştırmacı, araştırma sürecinde kendi konumunu doğru bir şekilde tanımlamış mı?
3. Veriler, araştırma sorularına verilen cevaplarla uyumlu bir şekilde toplanmış mı?
4. Verilerin toplanması ve analizi sırasında elde edilen kategori, tema ve kavramlar, hata olasılığını azaltmak için süreç boyunca kontrol edilip geçerli olmayan veriler ayıklanmış mı?

Araştırmanın geçerliliği ve güvenilirliği büyük ölçüde araştırmacının etik duruşuna bağlıdır (Merriam, 2013, s. 220). Yöntemlerin belirlenmesi ve araştırma sürecinin dikkatli ve bilimsel ilkelere dayalı olarak yürütülmesi araştırmacının etik duruşunu yansıtmaktadır (Merriam, 2013, s. 221). Görüşmeler sırasında katılımcıların isimlerinin gizli tutulması ve katılımcının rızası olmadan ses kaydının kullanılmaması araştırmanın etik bütünlüğünü ve araştırmacının dürüstlüğünü göstermektedir. Bu tür etik uygulamalar, araştırmanın güvenilirliğini ve bütünlüğünü korumak için önemlidir.

4. BULGULAR

Çölyak hastalarının sanal kuruluşlardaki görevlerinin bilgi kirliliğine nasıl katkıda bulunduğunu araştıran bulgular, önemli düzeyde bilgi eksikliği ve tutarsızlık olduğunu göstermektedir. Çölyak hastaları bilgiye ulaşmak için genellikle internet ve sosyal medya platformlarını kullanır. Ancak bu platformlardaki bilgilerin doğruluğu konusunda şüpheler var. Hastalar doğru bilgi elde etmek için farklı kaynaklar aramak zorundadır, ancak bazı hastalar bu çabayı göstermediğinde yanlış bilgi alabilirler.

Araştırmanın bulguları, sanal kuruluşlardaki yayınların bilgi kirliliğine katkıda bulunduğunu çeşitli kategorilerde ortaya koymaktadır. Şekil 2'de belirtilen veriler, bilgi eksikliği, bilginin doğruluğu, bilginin benzerliği, bilginin tutarsızlığı, bilgi kaynağı ve akademik çalışmalara uzaklık gibi kategorileri içermektedir.

Şekil 2: Bilgi kirliliği düzeyi teması kategoriler ve ağırlıkları

Toplam 16 görüşmede, 41 defa bilgi eksikliğine rağmen bilgi paylaşıldığı ifade edildi. Bu, bilgiyi kullanacak olanlar için ciddi bir sorun teşkil etmektedir. Örneğin, bir hasta diyet hakkında eksik bilgi aldığından yanlış beslenme alışkanlıkları geliştirebilir. Bilgilerin doğruluğuna ilişkin tereddütler 61 defa vurgulandı. Sosyal medya platformlarında yapılan gönderilerin doğruluğu sorgulanmadığında yanlış bilgilendirme hızla yayılabilir. Örneğin, bir hasta Facebook üzerinden paylaşılan yanlış bir tedavi önerisini takip ettiğinde sağlığı ciddi şekilde tehlikeye girebilir. Aynı bilgiyi farklı kaynaklarda farklı şekilde ifade etmek, bilgi tutarsızlığına yol açar. Bilgilerin tutarsızlığı 8 defa belirtildi. Örneğin, farklı sağlık sitelerinde aynı konu hakkında çelişkili bilgiler bulmak, hastaların doğru bilgilere erişmesini zorlaştırır. Bilgi kaynağına olan güven eksikliği, paylaşılan bilgilerin doğruluğu konusundaki şüpheleri artırır. Akademik çalışmalardan uzak bilgiler daha az güvenilir olarak algılanmaktadır. Örneğin, akademik olmayan bir blogda paylaşılan diyet bilgileri, bir doktor veya diyetisyenin önerileri kadar güvenilir kabul edilmez.

Tablo 2: Sanal örgütlerdeki paylaşımların yarattığı bilgi kirliliği düzeyi ve boyutları

Kategoriler	Sıklık	Temalar	Sıklık
Bilgi Eksikliği	4	Bilginin Doğruluğu	1
Bilginin Benzerliği	2		
Bilginin Tutarsızlığı	8	Bilginin Kaynağı	
Akademik Çalışmadan Uzaklık	7		5
Bilgiye Erişim	9	Bilginin Paylaşımı	

Tablo 2’de görüldüğü gibi bilginin doğruluğu teması altında bulunan bilgi eksikliği ve bilginin benzerliği, doğru bilgiye ulaşmada ciddi sorunlar yaratmaktadır. Bilgi eksikliği, hastaların eksik veya yanlış bilgiye dayalı kararlar almalarına yol açabilir. Bilginin benzerliği ise, aynı bilginin farklı kaynaklarda farklı biçimlerde ifade edilmesi sonucu bilgi kirliliğine katkıda bulunur.

Bilgi kaynağı teması altındaki bilgilerin tutarsızlığı ve akademik çalışmalara uzaklığı, bilgi kaynağının güvenilirliğinin sorgulanmasına neden olmaktadır. Bilginin tutarsızlığı, farklı kaynaklardan gelen bilgilerin birbiriyle çeliştiği anlamına gelir. Akademik çalışmalardan uzak olan bilgiler, bilimsel temeli olmayan ve doğruluğu sorgulanabilir bilgileri içerir.

Bilgiye erişim ve bilgi paylaşımı, doğru ve güvenilir kaynaklardan bilgi edinmenin ve paylaşmanın gerekliliğini vurgular. Doğru bilgiye erişim, hastaların sağlığının korunmasında ve doğru kararların alınmasında kritik öneme sahiptir.

Katılımcıların ifadeleri, sanal örgütlerdeki bilgi kirliliğinin boyutlarını gözler önüne sermektedir:

- **Katılımcı 5:** “Keşke her türlü bilgi sosyal medyada hemen paylaşılmasa.”
- **Katılımcı 6:** “Geçenlerde Facebook’ta yapılan bir paylaşım yarım saat sonra paylaşan tarafından yanlış bilgi denip, geri çekildi. Sağlık gibi önemli bir alanda, bu paylaşımlar, sonrası için çok büyük sorunlar yaratabiliyor.”
- **Katılımcı 8:** “Sosyal medyada çölyak hastalığı hakkında çok fazla bilgi var, ancak hangisinin doğru olduğunu anlamak zor. Bir keresinde, glutensiz bir ürünün güvenli olduğunu düşündüm ama aslında değildi. Bu tür yanlış bilgiler sağlık sorunlarıma neden olabilir.”
- **Katılımcı 4:** “Çölyak hastaları olarak, doğru bilgiye ulaşmak için birbirimize çok güveniyoruz. Ancak, bazen forumlarda veya sosyal medya gruplarında paylaşılan bilgiler tutarsız olabiliyor. Örneğin, aynı ürün hakkında farklı yorumlar görmek kafa karıştırıcı olabiliyor.”
- **Katılımcı 12:** “Doktorumun verdiği bilgilere güveniyorum ama internetten okuduklarım bazen beni endişelendiriyor. Sosyal medyada bazı kişiler tedavi yöntemleri hakkında çelişkili bilgiler paylaşıyorlar. Bu durum, neye inanacağımı bilemememe yol açıyor.”

- **Katılımcı 15:** *"Glütensiz diyet hakkında bilgi ararken, çok sayıda blog ve web sitesiyle karşılaştım. Ancak, bu sitelerin çoğunun bilimsel temelli olup olmadığını bilemiyorum. Özellikle sosyal medyada paylaşılan tariflerin güvenilirliği konusunda endişelerim var."*
- **Katılımcı 11:** *"Sanal örgütlerdeki paylaşımlardan yararlanarak yeni tarifler ve ürünler keşfetmek harika, ama bazen bilgi kirliliği yüzünden yanlış ürünler satın alabiliyorum. Bir keresinde, glütensiz olduğu iddia edilen bir ürünün aslında glüten içerdiğini fark ettim ve bu bana ciddi sağlık sorunları yaşattı."*

Bu ifadeler, sosyal medya platformlarındaki hızlı bilgi akışının nasıl yanlış bilgilere yol açabileceğini ve bu durumun sağlık alanında nasıl ciddi sonuçlar doğurabileceğini göstermektedir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada, sanal örgütlerde bilgi kirliliğinin çölyak hastaları üzerindeki etkileri kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Çölyak hastalarının bilgiye erişimlerinde öncelikli kaynakları internet ve sosyal medya platformları oluşturmaktadır. Ancak bu platformlardaki bilgilerin doğruluğu konusunda yaşanan tereddütler, hastaların doğru bilgiye ulaşmalarını zorlaştırmaktadır. Araştırma bulgularımız, bilgi eksikliği, bilginin doğruluğu, bilginin benzerliği, bilginin tutarsızlığı, bilginin kaynağı ve akademik çalışmalardan uzaklık gibi temaların, bilgi kirliliğinin önemli boyutları olduğunu ortaya koymaktadır.

Araştırma, sanal örgütlerde bilgi eksikliği olmasına rağmen paylaşımların yapıldığını göstermektedir. Bu durum, bilgidен yararlanacak olanlar için ciddi bir sorundur. Çölyak hastaları, diyet ve tedavi süreçleri hakkında eksik bilgi aldıklarında, yanlış uygulamalara yönelme riski taşımaktadır.

Bilginin doğruluğu konusundaki tereddütler ve tutarsız bilgiler, hastaların doğru bilgiye ulaşmasını engellemektedir. Sosyal medya platformlarında yapılan paylaşımların doğruluğu sorgulanmadığında, yanlış bilgiler hızla yayılmakta ve sağlık sorunlarına yol açmaktadır. Wang ve arkadaşlarının (2019) sistematik literatür incelemesinde, sosyal medyada yayılan sağlıkla ilgili yanlış bilgilerin, aşular, Ebola ve Zika Virüsü gibi konularda yanlış bilgilendirme yayılmasının oldukça yaygın olduğunu belirtmiştir.

Bilginin kaynağına dair güven eksikliği ve akademik çalışmalardan uzak bilgiler, paylaşılan bilginin doğruluğu konusundaki şüpheleri artırmaktadır. Güvenilir olmayan kaynaklardan alınan bilgiler, çölyak hastalarının tedavi süreçlerinde olumsuz etkiler yaratmaktadır. Ludvigsson ve arkadaşlarının (2015) yaptığı çalışmada, çölyak hastalarının internet üzerinden aldığı bilgilerin sağlık personeli tarafından yönlendirilmesi gerektiği ve bu bilgilerin hastaların diyet uyumunu iyileştirebileceği belirtilmiştir.

Bilgi kirliliğini önlemek ve çölyak hastalarının doğru bilgiye erişimini sağlamak için birkaç strateji önerilmektedir. İlk olarak, sanal örgütlerde bilgi doğrulama protokollerinin geliştirilmesi gereklidir. Bu protokoller, bilgilerin kaynağının ve doğruluğunun sistematik olarak incelenmesini sağlar. Örneğin, sağlık alanında bir bilgi doğrulama protokolü, hastaların internette karşılaştıkları tıbbi bilgilerin güvenilirliğini değerlendirmelerine yardımcı olabilir. Sondhi ve arkadaşlarının (2012) çalışmasında, sağlıkla ilgili web sayfalarının güvenilirliğini otomatik olarak tahmin etmeye yönelik bir yaklaşım geliştirilmiştir. Bu çalışma, sağlık alanında internette bulunan bilgilerin güvenilirliğinin değerlendirilmesi için denetimli bir öğrenme yöntemi önermektedir.

Çölyak hastalarının dijital okuryazarlık seviyelerinin artırılması önerilmektedir. Dijital okuryazarlık eğitimleri, hastaların bilgi kirliliğinin farkına varmalarını ve doğru bilgiyi ayırt edebilmelerini sağlar. Bu eğitim programları, özellikle sosyal medya kullanımı konusunda rehberlik etmelidir. Örneğin, çölyak hastaları için düzenlenen bir dijital okuryazarlık kursu, sosyal medyada yayılan sağlık bilgilerinin nasıl doğrulanacağına dair bilgiler içerebilir. Meskó ve arkadaşlarının (2015) çalışmasında, tıp öğrencilerine interneti ve özellikle sosyal medyayı nasıl kullanacaklarını öğretmek amacıyla tasarlanmış bir dijital okuryazarlık kursu uygulanmış ve öğrencilerin dijital teknolojileri daha verimli kullanmalarına yardımcı olduğu belirtilmiştir.

Bilgi kirliliğinin önlenmesi için güvenilir bilgi kaynaklarının teşvik edilmesi önemlidir. Sağlık profesyonelleri ve akademik kuruluşlar tarafından doğrulanmış bilgilerin paylaşımı, sanal örgütlerdeki bilgi akışının güvenilir olmasını sağlar. Southwell ve arkadaşlarının (2020) çalışmasında, sağlık profesyonellerinin hasta yanlış bilgilerini düzeltmede önemli bir rol oynadığı ve bunun halk sağlığını geliştirdiği belirtilmiştir. Örneğin, bir tıbbi dernek, üyelerine sadece doğrulanmış sağlık bilgilerini paylaşmalarını önererek bilgi kirliliğini azaltabilir.

Yapay zekâ ve veri analitiği kullanımı bilgi kirliliğini tespit etmek ve önlemek için güçlü araçlar sunar. Yapay zekâ, yanılıcı bilgileri otomatik olarak tespit edebilir ve doğru bilgiye hızlı erişim sağlayabilir. Özellikle sosyal medya platformlarında yayılan bilgilerin doğruluğunu kontrol etmek için bu teknolojilerden yararlanılabilir. Örneğin, bir yapay zekâ uygulaması, çölyak hastalığı ile ilgili sosyal medya paylaşımlarını tarayarak yanlış bilgileri tespit edebilir ve kullanıcıları uyarabilir. Walambe ve arkadaşlarının (2022) çalışmasında, çeşitli sosyal medya platformlarında yanlış bilgilendirme tespitinde kullanılan açıklanabilir yapay zekâ tekniklerinin etkinliği vurgulanmıştır.

Son olarak, sağlık profesyonelleri ile iş birliği yapılması gereklidir. Sağlık profesyonelleri ve çölyak hastaları arasındaki iletişimin güçlendirilmesi, doğru bilgiye erişimi artırır. Doktorlar ve diyetisyenler, hastaları güncel ve doğru bilgilerle bilgilendirmeli ve sanal örgütlerde aktif olarak bilgi paylaşımında bulunmalıdır. Örneğin, bir doktor, hastalarına çölyak hastalığı hakkında doğru bilgileri içeren bir blog yazabilir ve bu bilgileri sosyal medya üzerinden hastalarıyla paylaşabilir. Greenberg'in (2008) çalışmasında, çölyak hastalığı ile ilgili olarak hastaların yönetimi ve desteklenmesinde sağlık profesyonellerinin rolünün önemi vurgulanmıştır. Özellikle doktorlar ve diyetisyenlerin, aktif bir rol alması gerektiği belirtilen çalışmada, hastalara doğru ve güncel bilgilerin sağlanmasının yanı sıra, psikososyal destek ve uygun beslenme danışmanlığı hizmetleri verilmesi gerekliliği de önerilmektedir.

Çölyak hastalarının sanal örgütlerde karşılaştıkları bilgi kirliliği, doğru bilgilere erişimi zorlaştırmakta ve sağlıklarını olumsuz yönde etkilemektedir. Bu sorunun yönetilmesi, bilgi doğrulama mekanizmalarının güçlendirilmesi, dijital okuryazarlığın artırılması ve güvenilir bilgi kaynaklarının teşvik edilmesi ile mümkün olabilir. Bu stratejiler, çölyak hastalarının sağlıklı ve bilinçli kararlar almasına yardımcı olacaktır.

KAYNAKÇA

- Agarwal, R., & Lau, F. (2010). Digital communication tools: Their impact on decision-making in healthcare organizations. *Journal of Medical Systems*, 34(6), 943-954.
- Barnatt, C. (1995). *Cyber business: Mindsets for a wired age*. John Wiley & Sons.
- Brossard, D., & Scheufele, D. A. (2013). Science, new media, and the public. *Science*, 339(6115), 40-41.
- Creswell, J. W. (2013). *Nitel araştırma yöntemleri* (M. Bütün ve S. Ş. Demir, Çev. Ed.). 3. Baskı, Siyasal Kitapevi.
- Davidow, W. H., & Malone, M. S. (1992). *The virtual corporation: Structuring and revitalizing the corporation for the 21st century*. HarperBusiness.
- DeSanctis, G., & Monge, P. (1998). Communication processes for virtual organizations. *LEA*.
- Dowling, G. R. (2001). *Creating corporate reputations: Identity, image, and performance*. Oxford University Press.
- Edmonds, B. (1999). Capturing social embeddedness: A constructivist approach. *Adaptive Behavior*, 7, 323-347. <https://doi.org/10.1177/105971239900700307>
- Fallis, D. (2009). Misinformation and the ethics of belief. *The Journal of Philosophy*, 106(4), 197-219.
- Floridi, L. (2011). *The philosophy of information*. Oxford University Press.
- Gibbs, G. (2008). *Analyzing qualitative data*. Sage.
- Greenberg, L. (2008). Case management implications of celiac disease. *Professional Case Management*, 13(4), 211-217.
- Hedberg, B., Dahlgren, G., Hansson, J., & Olve, N. G. (1997). *Virtual organizations and beyond: Designing and implementing virtual organizations*. John Wiley & Sons.
- Kahneman, D. (2011). *Thinking, fast and slow*. Farrar, Straus and Giroux.
- Khalifa, M. (2014). The importance of accurate medical information for patient safety in healthcare organizations. *Procedia Computer Science*, 37, 174-180.
- LeCompte, M. (1982). Problems of reliability and validity in ethnographic research. *Review of Educational Research*, 52(1), 31-60.

- Lewandowsky, S., Ecker, U. K., Seifert, C. M., Schwarz, N., & Cook, J. (2012). Misinformation and its correction: Continued influence and successful debiasing. *Psychological Science in the Public Interest*, 13(3), 106-131.
- Lipnack, J., & Stamps, J. (1997). *Virtual teams: Reaching across space, time, and organizations with technology*. John Wiley & Sons.
- Ludvigsson, J. F., Card, T. R., Kaukinen, K., Bai, J., Zingone, F., Sanders, D. S., & Murray, J. A. (2015). Support for patients with celiac disease: A literature review. *United European Gastroenterology Journal*, 3(5), 1-16.
- Mayer, R. C., Davis, J. H., & Schoorman, F. D. (1995). An integrative model of organizational trust. *Academy of Management Review*, 20(3), 709-734.
- McCright, A. M., & Dunlap, R. E. (2011). Cool dudes: The denial of climate change among conservative white males in the United States. *Global Environmental Change*, 21(4), 1163-1172.
- Merriam, S. B. (2013). *Nitel araştırma: Desen ve uygulama için bir rehber* (S. Turan, Çev.). Nobel Yayıncılık.
- Meskó, B., Drobni, Z., Béneyei, É., Gergely, B., & Gyórfy, Z. (2015). Digital literacy in the medical curriculum: A course with social media tools and gamification. *JMIR Medical Education*, 1(2), e8.
- Miles, M., & Huberman, A. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook* (2. Baskı). Sage.
- Norman, C. D., & Skinner, H. A. (2006). eHealth literacy: Essential skills for consumer health in a networked world. *Journal of Medical Internet Research*, 8(2), e9.
- Rubin, V. L. (2001). Information overload revisited. *IEEE Professional Communication Society Newsletter*, 45(5), 1-8.
- Sondhi, P., Bhowmick, P., Mitra, P., & Brusilovsky, P. (2012). Reliability prediction of webpages in the medical domain. *Proceedings of the 2012 IEEE/WIC/ACM International Conferences on Web Intelligence and Intelligent Agent Technology*, 453-457.
- Southwell, B. G., Thorson, E. A., Sheble, L., & Perrault, E. K. (2020). Roles of health care professionals in addressing patient-held misinformation: A perspective from health communication. *Health Communication Research*, 36(3), 256-270.
- Speier, C., Valacich, J. S., & Vessey, I. (1999). The influence of task interruption on individual decision making: An information overload perspective. *Decision Sciences*, 30(2), 337-361.
- Şahin, C., & Demir, S. (2015). The impact of unreliable information sources on healthcare quality. *Health Information Management Journal*, 44(3), 144-151.
- Townsend, A. M., DeMarie, S. M., & Hendrickson, A. R. (1998). Virtual teams: Technology and the workplace of the future. *Academy of Management Perspectives*, 12(3), 17-29.
- Yıldırım, A., & Şimşek, H. (2016). *Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri* (10. Baskı). Seçkin Yayıncılık.
- Walambe, R., Srivastava, A., Yagnik, B. D., Hasan, M. M. U., Saiyed, Z., Joshi, G., & Kotecha, K. (2022). Explainable misinformation detection across multiple social media platforms. *ArXiv*. <https://arxiv.org/abs/2203.11724>
- Wang, Y., McKee, M., Torbica, A., & Stuckler, D. (2019). Systematic literature review on the spread of health-related misinformation on social media. *Journal of Public Health*, 41(2), 123-130.
- Wardle, C., & Derakhshan, H. (2017). Information disorder: Toward an interdisciplinary framework for research and policy making. *Council of Europe*.
- World Health Organization (WHO). (2020). Infodemic management: A key component of the COVID-19 global response. *World Health Organization*.